

Asia: VN/5386/2020

Lausuntopyyntö ehdotuksesta tiedon hyödyntämisen ja avaamisen strategiseksi tavoitteiksi

Tiedon hyödyntämisen ja avaamisen strategiset tavoitteet

Ovatko strategiset tavoitteet kokonaisuutena realistisia ja ovatko ne vaikuttavia?

Ehdotetut tavoitteet ovat kannatettavia, pääosin toteutettavissa olevia ja niiden avulla on mahdollista lisätä julkisen sektorin tuottamien tietojen hyödyntämistä. Tavoitteiden toteuttamismahdollisuudet kuitenkin vaihtelevat organisaatioittain riippuen toteuttavan organisaation kyvykkyydestä ja käytettävissä olevista resursseista. Hyötyjen saavuttamiseksi mahdollisimman monen hallinnon organisaation olisi kyettävä sitoutumaan esitettyihin tavoitteisiin. Siksi erityisesti Teemaan 4. Mahdollistajat liittyvien tavoitteiden toteuttaminen muodostuu kokonaisuuden kannalta keskeiseksi.

Tavoitteet keskittyvät pääosin tietojen avaamiseen ja tietojen käyttöön saamiseen. Tavoitteita olisi hyvä asettaa myös saatavilla olevien tietojen käytölle. Erityisesti tiedon hyödyntämisen kyvykkyyksien edistämällä voitaisiin lisätä avattujen aineistojen käyttöä julkisen sektorin organisaatioissa.

Tavoitteiden ei myöskään tulisi olla päällekkäisiä jo olemassa olevien lakisääteisten veloitteiden kanssa. Esimerkiksi tiedonhallintalaki velvoittaa jo nyt viranomaisia toimimaan usean nyt esitetyn tavoitteen mukaisesti. Tavoitteiden tulisivikin ennemmin täsmentää, priorisoida ja helpottaa laeista johtuvien veloitteiden täyttämistä.

Tavoitteita ja alatavoitteita on kommentoitu yksityiskohtaisemmin kunkin teeman kohdalla.

Teema 1: Ohjaus, koordinaatio ja yhteistyö

Ovatko teeman 1 tavoitteet realistisia ja toimeenpantavissa organisaatiosi näkökulmasta?

Valtakunnallisen koordinoinnin osalta tiekartan luominen on perusteltua. Mainittu kymmenen vuoden aikajakso edellyttää kuitenkin myös tiekartan säännöllistä päivittämistä.

Sopimus- ja lisenssiehtojen yhtenäistämisen ohella on tärkeää, että sellaiset on laadittu ja otettu käyttöön kaikissa keskeisissä palveluissa. Nyt esimerkiksi edes suomi.fi-palveluväylään ei liity yhteisiä sopimusmalleja.

Tavoite veloitteesta avata kaikki julkisin varoin tuotetut julkisen hallinnon aineistot vaatii täsmennystä siihen, minkälaisia aineistoja tarkoitetaan.

Osaa merkittävistä hallinnon rekisteriaineistoista ylläpidetään rekisteröinti, toimenpide tai asiointimaksuin. Jos tällaiset rekisterit katsottaisiin maksuttomiksi aineistoiksi, on varauduttava merkittäviin pysyviin kustannuslisäyksiin ko. perusrekisterien osalta.

Teema 2: Strategia ja toiminta

Ovatko teeman 2 tavoitteet realistisia ja toimeenpantavissa organisaatiosi näkökulmasta?

Tietojen avaaminen asiakastarpeet huomioiden on kannatettava lähtökohta. Tietoa avaavalla organisaatiolla ei kuitenkaan ole aina tietoa koko tietoaineiston hyötypotentiaalista. Uudet asiakkaiden tarpeita paremmin vastaavat palvelut voivat syntyä sekä julkisen sektorin toimesta että entistä useammin myös palvelutuotantoon keskittyneiden yritysten toimesta. Tavoitteissa olisi hyvä tunnistaa yksityisen sektorin rooli ja vastuunjako julkisen ja yksityissektorin välillä.

Tiedon avaamiseen luotavien yhteisten eettisten periaatteiden määrittelyssä on hyvä tunnistaa jo olemassa olevat periaatteet ja toimijat, kuten esimerkiksi Tutkimuseettinen neuvottelukunta.

Teema 3: Tiedon hallinta

Ovatko teeman 3 tavoitteet realistisia ja toimeenpantavissa organisaatiosi näkökulmasta?

Organisaatioiden veloitetta tuottaa tietoa keskitettyihin ja yhteisiin valtakunnallisiin tietovarantoihin voisi täydentää siten, että edellytetään tiedon tuottamista yhteen toimivassa muodossa ja säädetyissä aikarajoissa.

Keskitetyt valtakunnalliset tietovarannot ja niiden ylläpitovastuut on myös määriteltävä, jotta kaikille toimijoille on selvää, mitä tietoja on toimitettava mihinkin tietovarantoon.

Tietojen saaminen ohjelmointirajapintojen (API) kautta on tärkeää. Vaatimuksena toteutukselle tulee olla, että ne perustuvat kansainvälisiin standardeihin.

Teema 4: Mahdollistajat

Ovatko teeman 4 tavoitteet realistisia ja toimeenpantavissa organisaatiosi näkökulmasta?

Riittävä resurssointi on edellytys tietojen avaamiselle. Resurssoinnissa on huomioitava avaamiseen tarvittavien toimenpiteiden lisäksi myös avaamisesta ja tarvittavista palveluista aiheutuvat pysyvät elinkaarikustannukset.

Osaamisen kasvattamiseksi yliopistojen ja korkeakoulujen ohella on hyödynnettävä myös tutkimuslaitoksia. Avaamiseen tarjotun koulutuksen lisäksi on kehitettävä tietojen hyödyntämisen ja hyödyntämiseen tarvittavien ammattiryhmien koulutusta.

Digi- ja väestötietoviraston Yhteentoimivuusalustan hyödynnettävyyttä tulee kehittää. Alustan tulee itsessään olla yhteen toimiva yleisesti käytettyjen määrämuotoisia käsite- ja tietomalleja tuottavien välineiden kanssa, jotta tiedon esitystapa on yksiselitteinen eikä organisaatioiden tarvitse tehdä tuplityötä tiedon viemiseksi ja ylläpitämiseksi Yhteentoimivuusalustalle. Tiedon vienti alustalle tulisi voida tapahtua vähintään tiedostona, tai rajapintojen kautta. Alustan käyttöön olisi myös laadittava hallintamalli, jossa otetaan kantaa alustalle vietyjen tietojen/tietomallien versiointiin ja hyväksymiskäytäntöihin.

Viikari Emma

Maanmittauslaitos - Arvo Kokkonen ja Petri Korpinen